

AGRÁRPIACI JELENTÉSEK

GABONA ÉS IPARI NÖVÉNYEK

XIV. évfolyam 3. szám
2011. február 25.

Gabona és Ipari Növények

XIV. évfolyam 3. szám

2011. 7. hét

Megjelenik kéthetente

Felelős szerkesztő:

Dr. Stummer Ildikó

Készítette:

Dr. Molnár Zsuzsa

molnar.zsuzsa@aki.gov.hu

Pájtli Péter

pajtli.peter@aki.gov.hu

Keresztessyné Mohr Katalin

keresztessyne.mohr.katalin@aki.gov.hu

Kiadja:

Agrárgazdasági Kutató Intézet

Piaci Árinformációs Rendszer

H-1093 Budapest, Zsil utca 3-5.

Postacím: H-1463 Budapest, Pf.: 944

Telefon: (06 1) 476-6093

Fax: (06 1) 217-8111

www.aki.gov.hu

aki@aki.gov.hu

https://pair.aki.gov.hu

A Gabona és Ipari Növények piaci jelentésén kívül kínáljuk még a Baromfi, Élőállat és Hús, Zöldség, Gyümölcs és Bor, Tej és Tejtermékek piaci jelentéseket is.

A kiadványokkal kapcsolatban részletes felvilágosítást ad:

Mihók Zsolt

Telefon: (06 1) 476-3064

TARTALOMJEGYZÉK

GABONAPIACI JELENTÉS.....	3
A gabonafélék termelői ára.....	6
A gabonafélék jegyzése.....	9
A gabona alapú termékek feldolgozói értékesítési ára.....	15
A megfigyelt gabona alapú termékek fogyasztói ára	16
Külpiaci információk.....	17
OLAJNÖVÉNY-PIACI JELENTÉS.....	23
Az olajos magvak és termékeinek	25
jegyzése néhány kiemelt árutőzsdén.....	25
A fontosabb hazai olajos magvak termelői-, a belőlük készült termékek feldolgozói értékesítési átlagára	28
A nyers növényolajok ára és jegyzése.....	28
BIOÜZEMANYAG MELLÉKLET.....	31
A biohajtóanyag előállítás környezetvédelmi szempontjai.....	31

GABONAPIACI JELENTÉS

- Csökkenő globális gabonakészletek a következő években
- Jelentősen nő a kukoricaterületek nagysága az USA-ban
- Csökkenő terményárak a bizonytalan közel-keleti és észak-afrikai helyzet miatt
- Enyhülhet a kínai aszály március elején
- A BÉT-en 80 ezer Ft/t közelében a márciusi malmi búza jegyzése

Világpiaci kitekintés

A Nemzetközi Gabonatanács (IGC) a következő öt évre vonatkozó prognózisában a búza-készletek mérsékelt csökkenését vetíti előre, de ezzel együtt is az várják, hogy elegendő mennyiségű búza áll majd rendelkezésre a fogyasztás fedezésére. A globális kukoricakészletek szintén szűkülhetnek.

A gabonafélék és az olajos magvak területért folyó versenye a következő öt évben is erős marad. A vetésterület növekedésével a gabonafélék globális kibocsátása elérheti az 1,9 milliárd tonnát a 2015/2016. gazdasági évben, ami 164 millió tonnával (+10%) haladna meg a folyó gazdasági év termését. A betakarított búza mennyisége ezen belül 44 millió tonnával (+7%) és a kukoricáé 78 millió tonnával (+10%) emelkedhet.

A globális gabonatermelés és -felhasználás alakulása

	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
	millió tonna						
Termelés	1 788	1 730	1 802	1 827	1 851	1 874	1 894
Kereskedelem	239	240	238	243	249	256	264
Fogyasztás	1 759	1 785	1 806	1 830	1 855	1 879	1 901
Készlet	399	344	341	338	333	329	322
ebből búza	195	181	187	188	186	183	177
kukorica	152	125	112	105	102	103	104
árpa	38	26	27	27	28	28	27

Forrás: IGC

A gazdasági fellendülés fokozhatja a gabonafélék iránti keresletet a következő öt évben, de a növekedés üteme nem lesz olyan erős, mint a közelmúltban, mivel az USA-ban visszafogottabban bővül a gabona alapú etanolgyártás. A gabonafélék globális ipari felhasználásában előrejelzett, évi 2%-os növekedés az eddigi ütemnél lényegesen lassabb. Az élelmezési célú felhasználás bővülése is mérsékeltabb lehet a korábbinál, évente 0,8%, ami főleg a népesség növekedésének

lassulásával függ össze. Az olajos darák és az ipari melléktermékek terjedése korlátozott marad, a takarmánygabona-félék iránti igény évente 3%-kal nőhet.

A globális gabonakészletek csökkenhetnek a jövőben. Az átmenő gabonakészlet 322 millió tonna lehet a 2015/2016. gazdasági év végére (összehasonlításképpen a 2010/2011. gazdasági év végén 344 millió tonnára számítanak), amelyből a kukorica 104 millió tonnát, a búza 177 millió tonnát és az árpa 27 millió tonnát tehet ki.

A prognózis szerint a világ gabonakereskedelme évente 2%-kal bővül, így a 2015/2016. gazdasági évben már 264 millió tonna gabona fordulhat meg a világpiacra, 24 millió tonnával több mint a folyó gazdasági évben. A fejlődő ázsiai és afrikai országok növekvő szükséglete élénkíti a búzakereskedelmet, míg a kukorica forgalmára a távol-keleti országok növekvő importigénye határozhat pozitívan. Kína kukoricaimportőr maradhat, búzaszükségletét azonban képes lesz fedezni a saját termeléséből, Indiában ugyanakkor a búza behozatala nőhet.

Határidős jegyzések

A magas terményárak hatására a korábbi előrejelzésekhez képest jelentősen nőhet az USA szójabab és kukorica területe tavasszal. Az amerikai kukoricatermésből rekord mennyiséget, 125 millió tonnát használhatnak fel etanolgyártásra. Az USDA február végi Outlook Konferenciáján a várakozásoknak megfelelő területnagyságokról számoltak be az elemzők, de a terménypiacokat más hírek mozgatták február utolsó hetében. A kínai aszály a lakosság vízellátására is hatással lehet és az áremelkedés irányába hatott. Az időjárás előrejelzések szerint több csapadék várható a következő hetekben, melyek segíthetik a kínai búzaállományok fejlődését. Az argentin aszályt is hamar feledtették a februári esőzések.

A legnagyobb hatással a nemzetközi tőzsdékre az új „politikai rendszert” követelő népmozgalmak megjelenése volt. Az észak-afrikai és közel-keleti tüntetések, „forradalmi” és háborús viszonyok jelentősen csökkentették a termények jegyzését, főként a búzáét. A „forrongó” régió jelentős importigénnyel van jelen minden évben a gabonapiacra. Egyiptom 10 millió, Marokkó 4 millió Líbia, Tunézia és Jemen 2-2 millió tonna búzáét importál évente, azaz a térség keresletének visszaesése nagyban csökkentheti a nyomást a túlkeresletes piacon. A helyzet egyelőre bizonytalan ezekben az országokban, ezért a befektetők jobbnak látták realizálni a nyereségüket és más piacokra vinni pénzüket (főként kőolaj).

A legnagyobb árzuhanás a búza határidős árában volt, mert a fronthavi jegyzés Chicagóban (CME/CBOT) két hét alatt 16%-kal csökkenve 280 USD/t közelébe került. A kukorica jegyzése a 270 USD/t környékén stabilizálódott február végén. A párizsi árutőzsdén (MATIF) a búza (246 EUR/t) és kukorica (224 EUR/t) határidős ára is 10%-ot esett. Az árak csökkenése sokként érte a piacot, amit erősített a lejáratú hónapok közötti váltás (márciusi lejárat a CBOT-on). Az átmenetnek várt visszaesés ellenére a magas árszintek stabilizálódása továbbra is valószínűsíthető a ter-

ménypiacokon, mert a kereslet-kínálat közötti különbség jelentős és a raktárkészletek alacsony szinten vannak.

A Budapesti Értéktőzsde (BÉT) árupiaci szekciójában enyhébb forgalom volt az elmúlt két hétben. A kukoricával, a takarmánybúzával és a napraforgóval kereskedtek leginkább. A márciusi lejáratú malmi búza 79,6 ezer Ft/t, az augusztusi lejáratú 53 ezer Ft/t volt február végén. Az augusztusi lejáratú takarmánybúzáat 51 ezer Ft/tonnán jegyezték. Az új termésű (49 ezer Ft/t) és ó termésű (58 ezer Ft/t) kukorica ára is csökkent 1-2 ezer forinttal. Az árcsökkenések mögött főként a tartósan erősödő forint és a nemzetközi piaci hatások állhattak.

A gabonafélék termelői ára

1. táblázat

A gabonafélék termelői ára származási hely* szerint (7. hét)

Megnevezés	Mértékegység	Származási hely*			Országos		
		Dunántúl	Alföld	Észak-Magyarország	2011. 7. hét	2011. 6. hét	2011. 7. hét / 2011. 6. hét [%]
Étkezési	tonna	-	6 880	-	10 901	7 630	70
búza	Ft/tonna	-	73 499	-	66 596	72 868	109
Takarmány-	tonna	-	-	-	0	4	-
búza	Ft/tonna	-	-	-	60 000	72 000	-
Takarmány-	tonna	8 073	1 978	-	5 279	11 255	213
kukorica	Ft/tonna	57 501	56 682	-	57 641	56 833	99
Takarmány-	tonna	-	-	-	-	-	-
árpa	Ft/tonna	-	-	-	-	-	-

* Származási hely: ahol a gabonát megtermelték.

Az országos átlaggal a regionális összes mennyiség és az átlagár sem egyezik. Ennek oka, hogy volt felvásárlás az adott régióban, azonban az adatszolgáltatók alacsony száma miatt egyes régiók adata nem publikus. Az országos átlagban a nem publikált adatok benne vannak.

Forrás: AKI PÁIR

2. táblázat

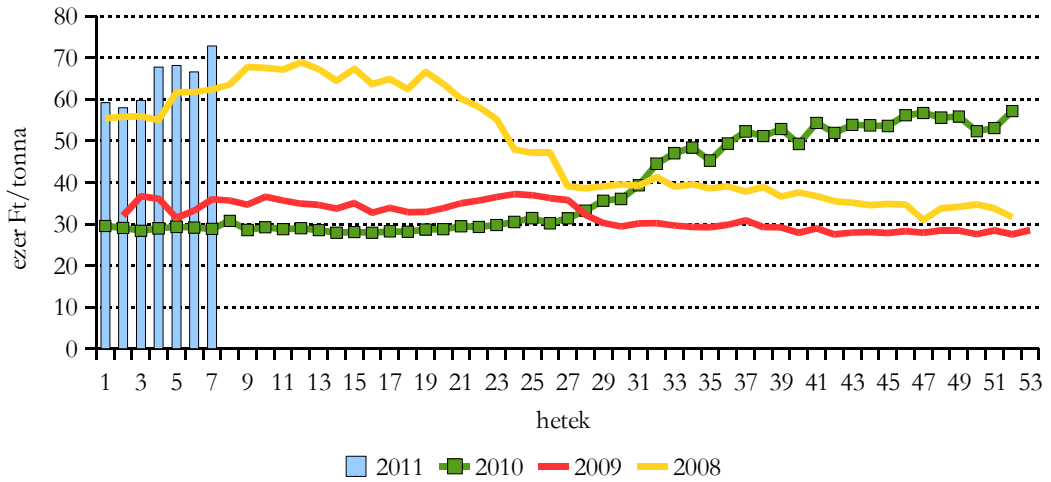
A gabonafélék országos termelői ára

Megnevezés	Mértékegység	Országos				
		2010. 7. hét	2011. 6. hét	2011. 7. hét	2011. 7. hét / 2010. 7. hét [%]	2011. 7. hét / 2011. 6. hét [%]
Étkezési	tonna	11 669	10 901	7 630	65	70
búza	Ft/tonna	28 845	66 596	72 868	253	109
Takarmány-	tonna	-	-	-	-	-
búza	Ft/tonna	-	-	-	-	-
Takarmány-	tonna	8 576	5 279	11 255	131	213
kukorica	Ft/tonna	30 018	57 641	56 833	189	99
Takarmány-	tonna	-	-	-	-	-
árpa	Ft/tonna	-	-	-	-	-

Forrás: AKI PÁIR

1. ábra

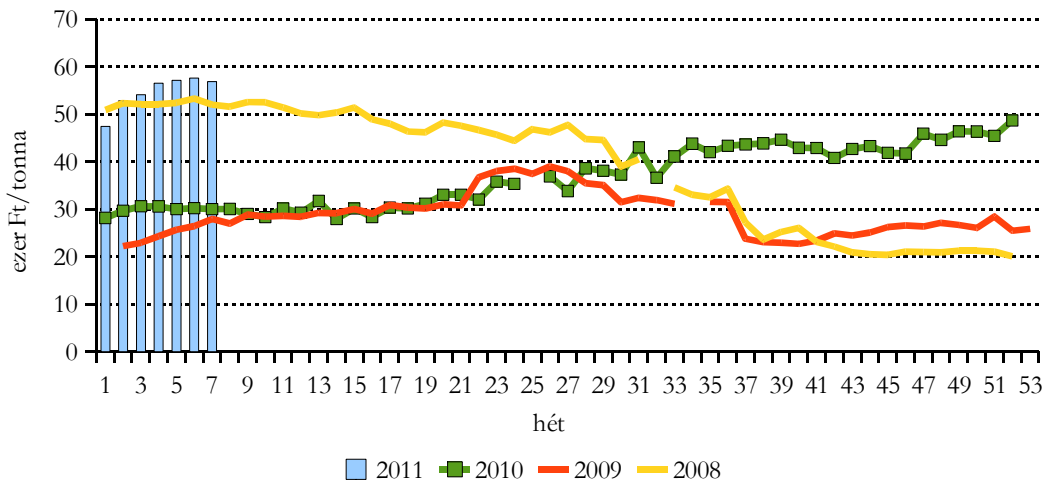
Az étkezési búza termelői ára

Forrás: AKI PÁIR

2. ábra

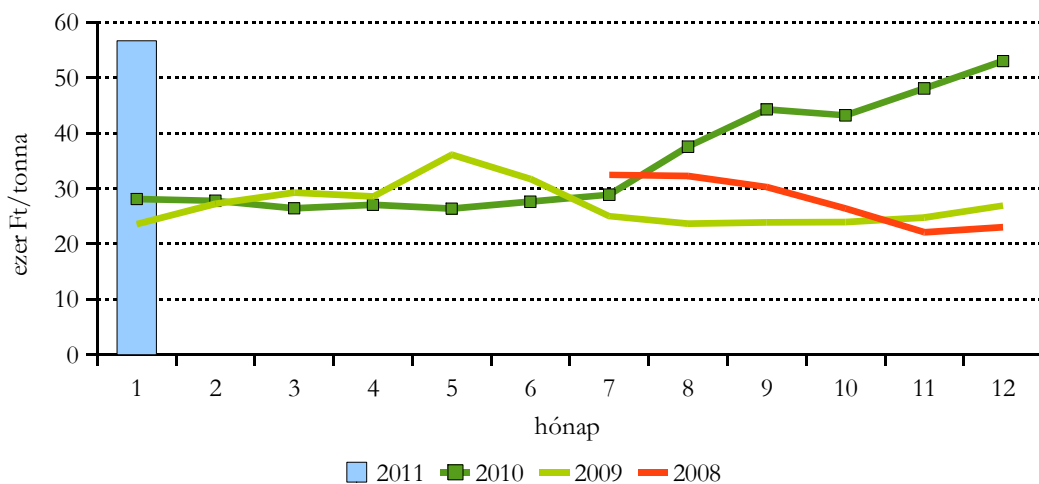
A takarmánykukorica termelői ára

Forrás: AKI PÁIR

3. ábra

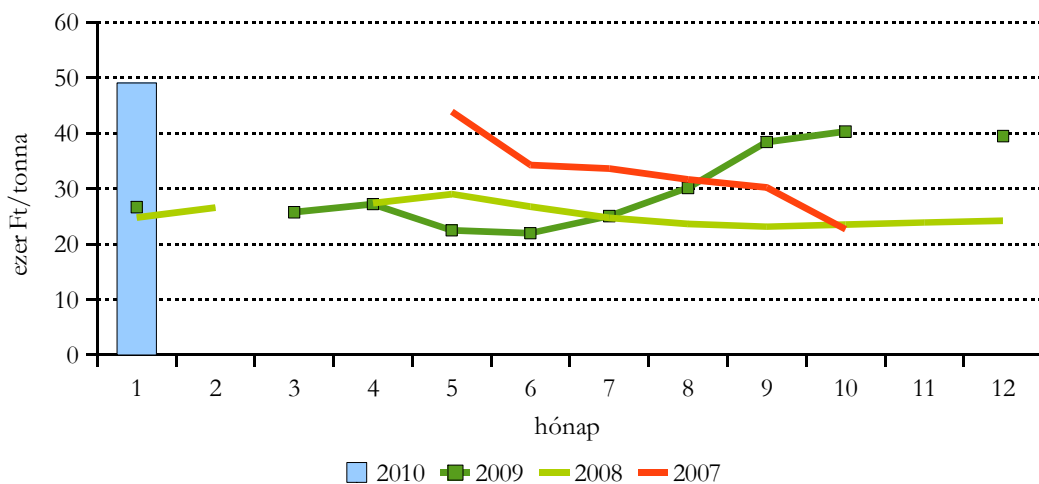
A takarmánybúza termelői ára

Forrás: AKI PÁIR

4. ábra

A takarmányárpa termelői ára

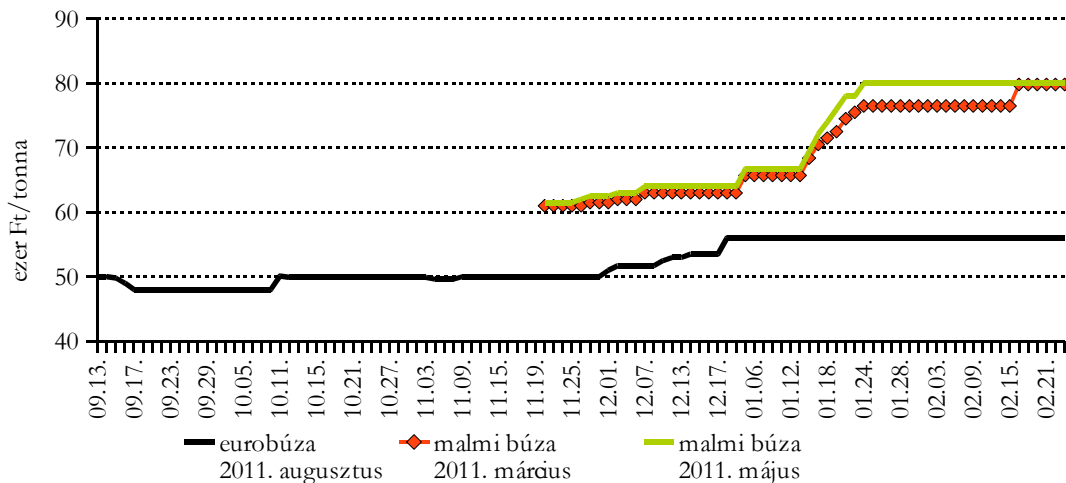

Forrás: AKI PÁIR

A gabonafélék jegyzése

5. ábra

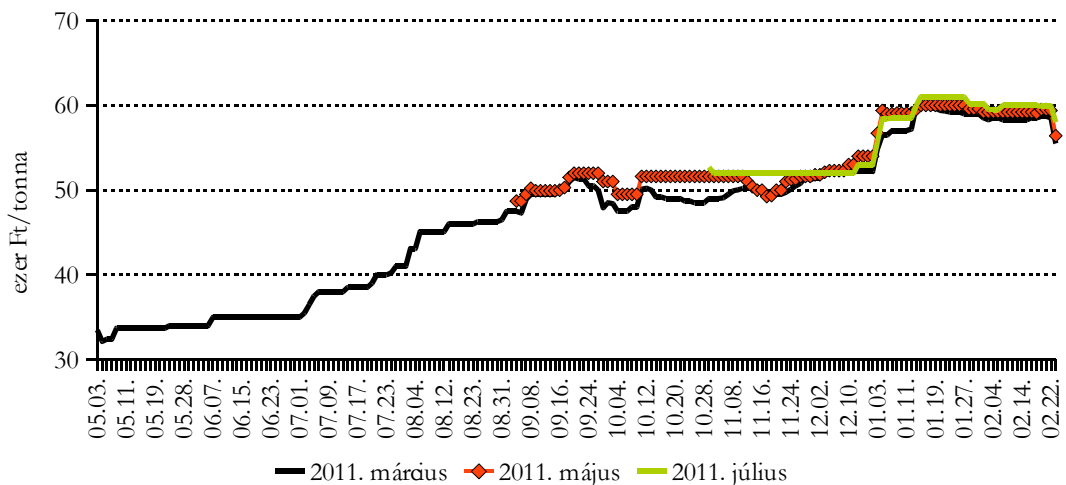
Az eurobúza és a malmi búza különböző határidőre szóló jegyzése a Budapesti Értéktőzsdén

Forrás: BÉT

6. ábra

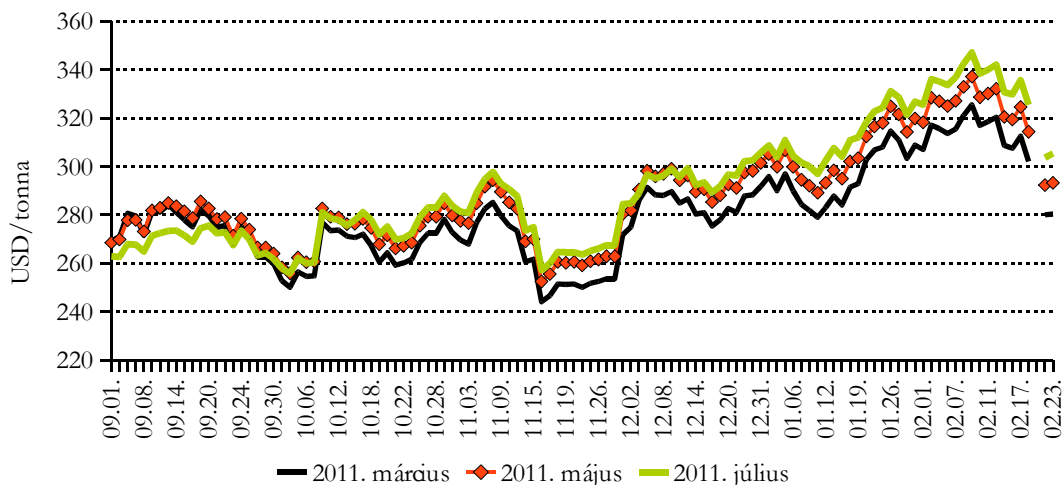
A takarmánykukorica különböző határidőre szóló jegyzése a Budapesti Értéktőzsdén

Forrás: BÉT

7. ábra

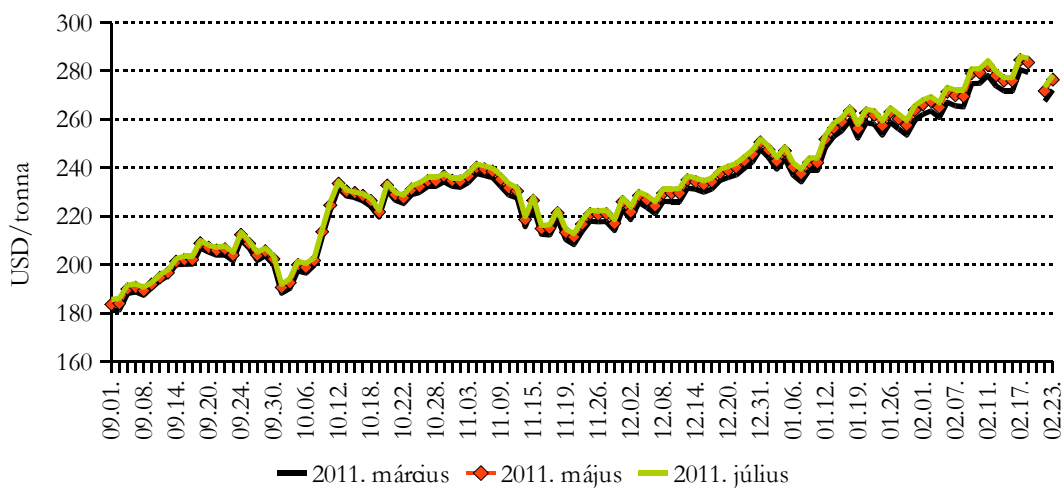
A búza különböző határidőre szóló jegyzése a chicagói árutőzsdén

Forrás: CME/CBOT – Chicago Board of Trade

8. ábra

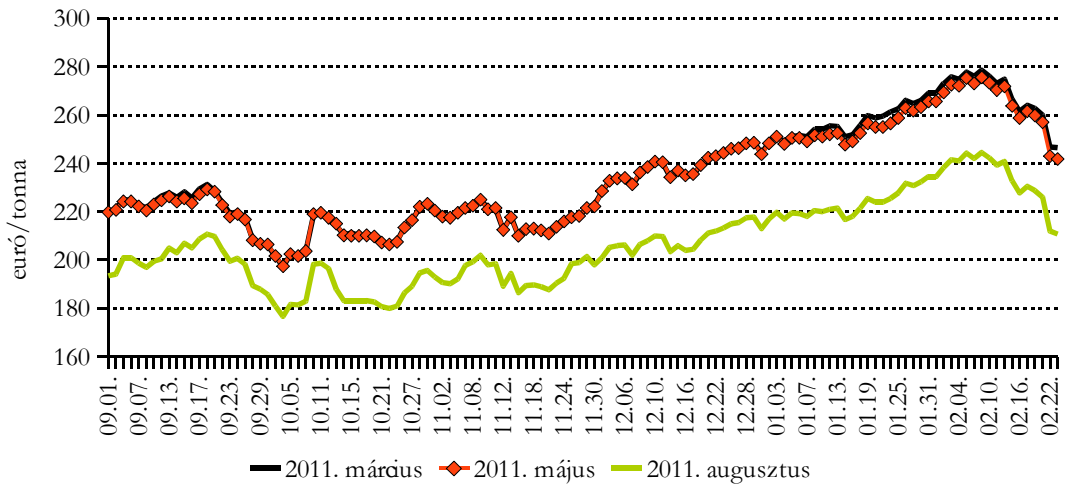
A kukorica különböző határidőre szóló jegyzése a chicagói árutőzsdén

Forrás: CME/CBOT – Chicago Board of Trade

9. ábra

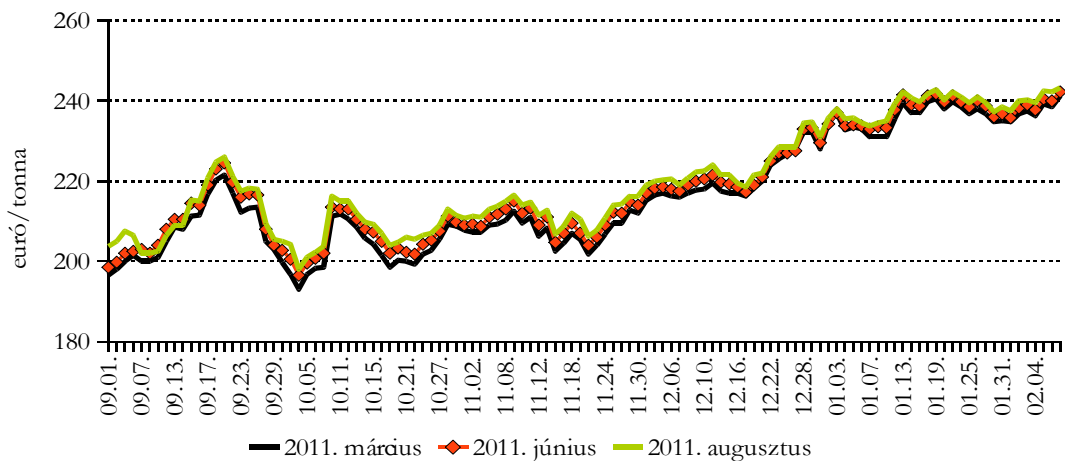
A búza különböző határidőre szóló jegyzése a párizsi árutőzsdén

Forrás: MATIF – Marché A Terme d' Instruments Financiers

10. ábra

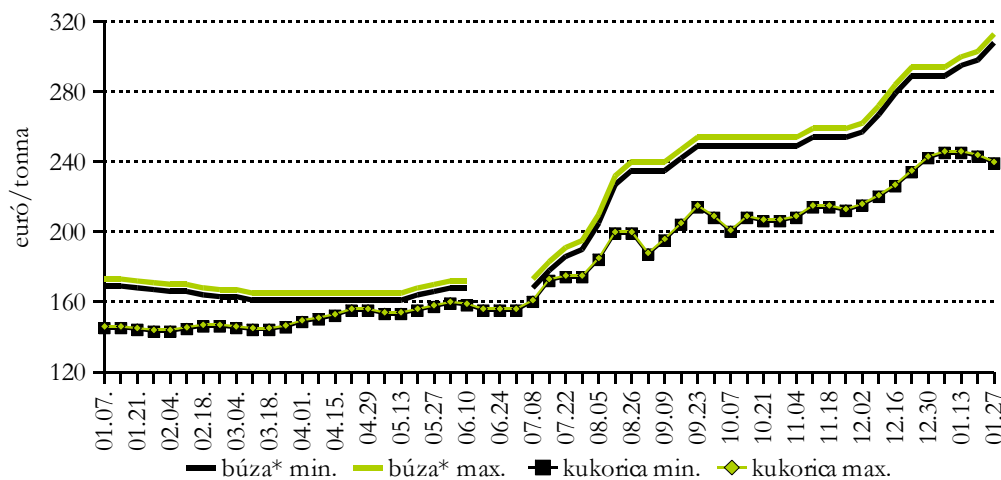
A kukorica különböző határidőre szóló jegyzése a párizsi árutőzsdén

Forrás: MATIF – Marché A Terme d' Instruments Financiers

11. ábra

A búza* és a kukorica jegyzése a bolognai árutőzsdén

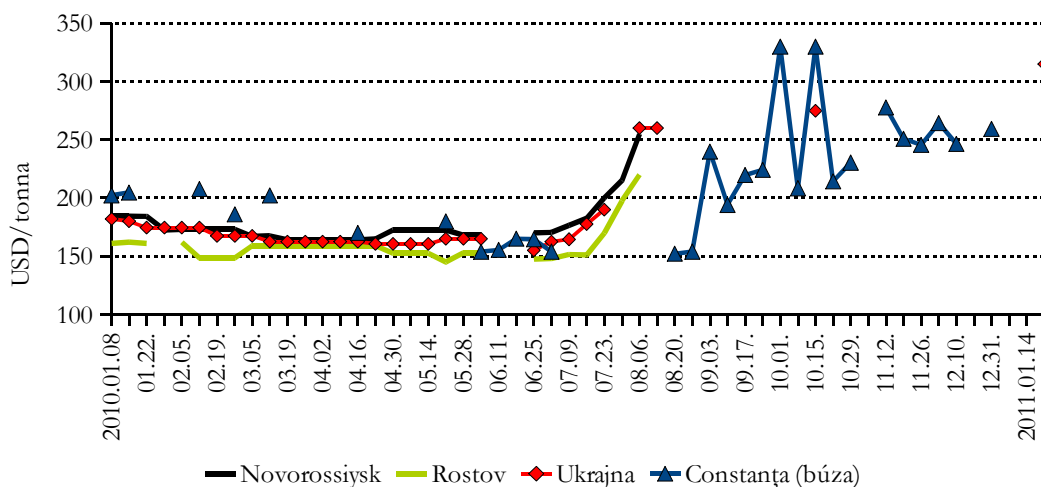

* Speciale di Forza: legjobb minőségű lágybúza (78/79 kg/hl, fehérje 13%).

Forrás: AGER Borsa Merci Bologna

12. ábra

A malmi búza orosz, ukrán és román kikötői ára (FOB)

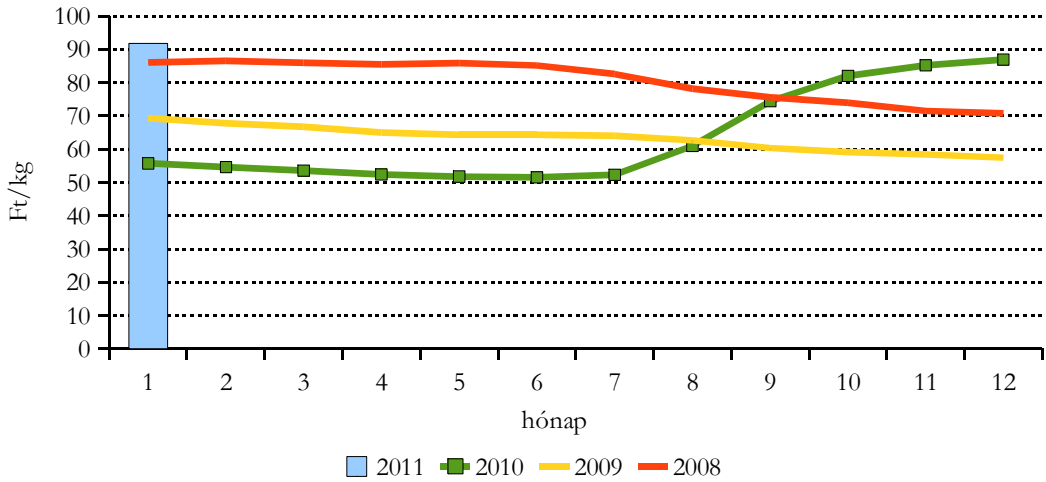

FOB: Free on Board – költségmentesen a hajó fedélzetére rakva.

Forrás: HGCA – The Home Grown Cereals Authority, MADR – Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale

11. ábra

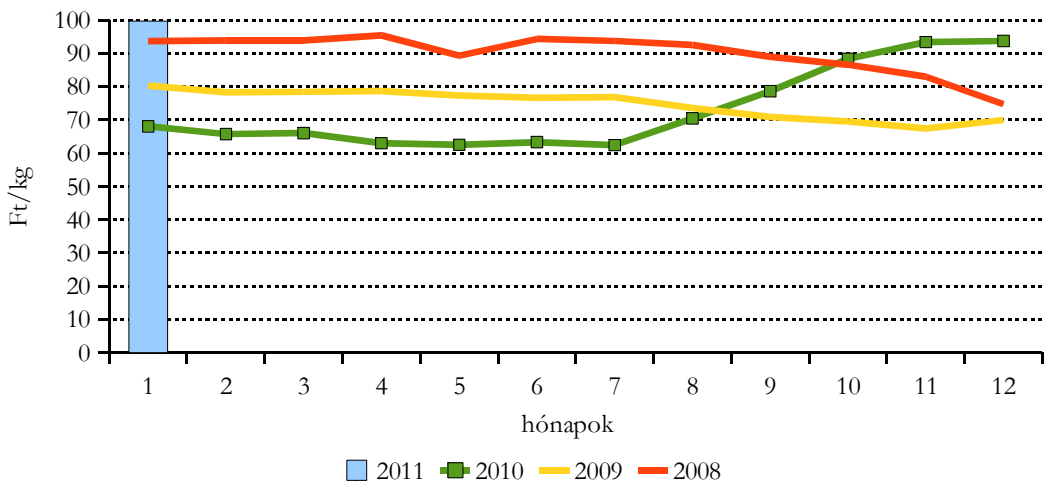
A finomliszt feldolgozói értékesítési ára

Forrás: AKI PÁIR

12. ábra

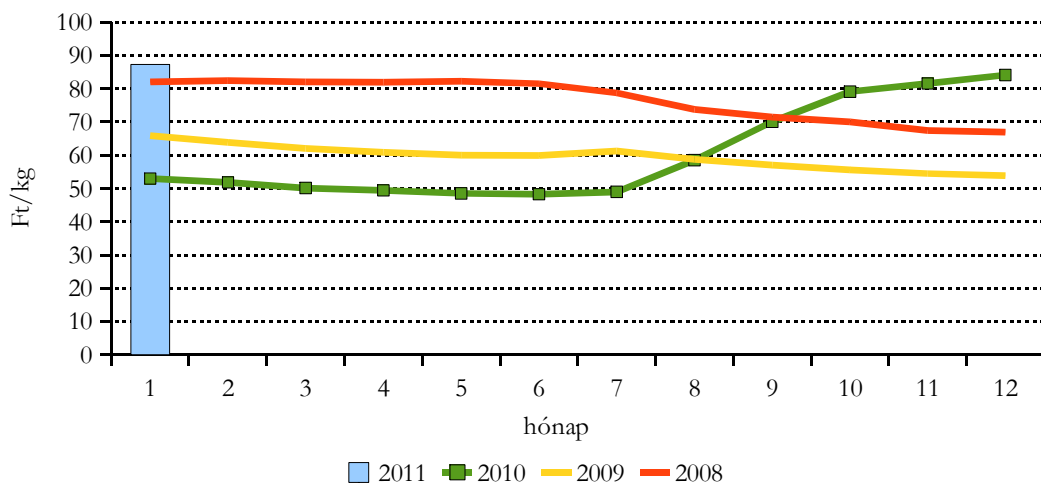
A rétesliszt feldolgozói értékesítési ára

Forrás: AKI PÁIR

13. ábra

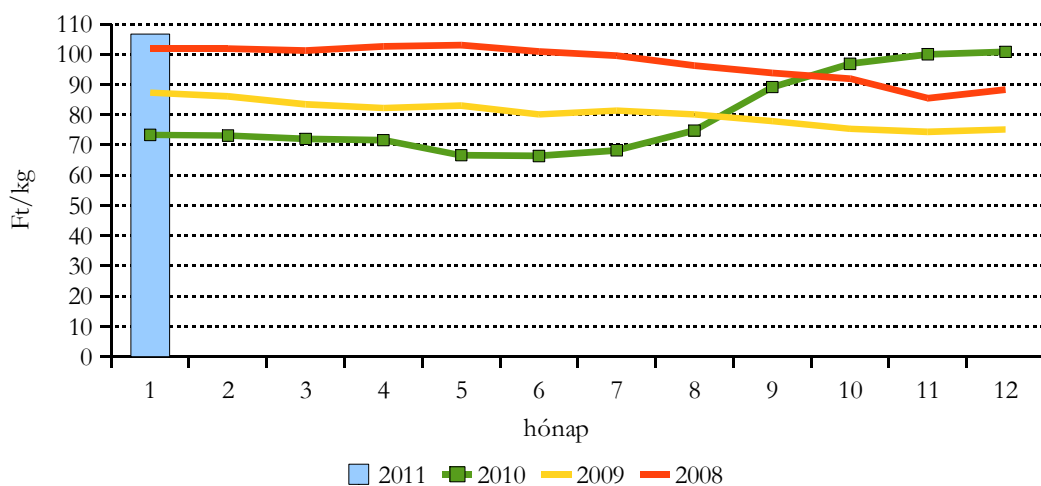
A fehér kenyérliszt feldolgozói értékesítési ára

Forrás: AKI PÁIR

14. ábra

A búzadara feldolgozói értékesítési ára

Forrás: AKI PÁIR

3. táblázat

A gabona alapú termékek feldolgozói értékesítési ára

Gabona alapú termékek	Mértékegység	Országos				
		2010. 7. hét	2011. 6. hét	2011. 7. hét	2011. 7. hét / 2010. 7. hét [%]	2011. 7. hét / 2011. 6. hét [%]
Finomliszt BL 55	tonna	1509,71	634,64	550,45	36,46	86,73
ömlesztett	Ft/kg	52,85	95,86	95,69	181,05	99,81
Finomliszt BL 55	tonna	2006,95	991,84	1324,07	65,97	133,5
zsákos	Ft/kg	54,09	98,9	101,01	186,73	102,13
Finomliszt BL 55	tonna	1056,69	821,12	1044,08	98,81	127,15
zacskós	Ft/kg	56,79	101,61	101,58	178,87	99,97
Rétesliszt BFF 55	tonna	47,87	69,3	26	54,31	37,52
ömlesztett	Ft/kg	61,23	98,83	97,56	159,33	98,72
Rétesliszt BFF 55	tonna	41,34	27,75	23,24	56,22	83,75
zsákos	Ft/kg	62,35	107,09	109,79	176,07	102,52
Rétesliszt BFF 55	tonna	60,2	36,91	115,18	191,34	312,06
zacskós	Ft/kg	68,25	115,99	107,32	157,24	92,53
Fehér kenyérliszt BL 80	tonna	1087,77	340,16	344,53	31,67	101,28
ömlesztett	Ft/kg	50,19	92,33	95,19	189,64	103,1
Fehér kenyérliszt BL 80	tonna	1017,79	379,2	572,39	56,24	150,95
zsákos	Ft/kg	52,61	97,15	99,65	189,42	102,58
Tésztaipari liszt TL 50	tonna	600,68	688,17	714,86	119,01	103,88
ömlesztett	Ft/kg	56,06	94,18	95,29	169,99	101,18
Tésztaipari liszt TL 50	tonna	114,7	53,2	85,15	74,24	160,06
zsákos	Ft/kg	59,68	110,71	106,65	178,71	96,33
Étkezési búzadara AD	tonna	57,13	76,46	60,33	105,6	78,9
zacskós	Ft/kg	72,34	107,46	111,74	154,47	103,98

Forrás: AKI PÁIR

4. táblázat

A megfigyelt gabona alapú termékek fogyasztói ára

Termék	Ft/kg		
	2010. február	2011. január	2011. február*
Finomliszt BL 55	152	156	158
Fehér kenyér	237	243	244
Félbarna kenyér	240	245	243
Étkezési búzadara AD	195	197	196

* 2011. február 22-ig.

Forrás: AKI PÁIR

Külpiaci információk

Határidős piacok (2011. február 18.)

5. táblázat

Búza

MATIF, Párizs			CME/CBOT, Chicago (őszi lágú búza)*			Kansas (őszi kemény búza)**		
Szállítási határidő	euró/ tonna	Ft/tonna	Szállítási határidő	USD/ tonna	Ft/tonna	Szállítási határidő	USD/ tonna	Ft/tonna
2011. március	262,75	70 851	2011. március	302,09	60 016	2011. március	341,59	67 864
2011. május	259,75	70 042	2011. május	314,40	62 462	2011. május	345,63	68 666
2011. augusztus	228,75	61 682	2011. július	325,52	64 671	2011. július	349,21	69 378
2011. november	234,75	63 300	2011. szeptember	335,44	66 642	2011. szeptember	353,90	70 309
2012. január	234,50	63 233	2011. december	341,04	67 754	2011. december	359,13	71 348
2012. március	234,00	63 098	2012. március	345,26	68 593	2012. március	360,79	71 678

Minneapolis (tavaszi kemény búza)***			LIFFE****		
Szállítási határidő	USD/ tonna	Ft/tonna	Szállítási határidő	GBP/ tonna	Ft/tonna
2011. március	351,05	69 743	2011. március	205,00	66 035
2011. május	355,09	70 546	2011. május	208,10	67 033
2011. július	357,94	71 112	2011. július	208,10	67 033
2011. szeptember	358,40	71 203	2011. november	174,05	56 065
2011. december	361,71	71 861	2012. január	175,90	56 661
2012. március	363,63	72 242	2012. március	179,25	57 740

* SRW – Soft Red Winter.

** HRW – Hard Red Winter.

*** DNS – Dark Northern Spring.

**** Értékesítési és takarmánybúza.

MATIF – Marché A Terme d' Instruments Financiers

CME/CBOT – Chicago Board of Trade

LIFFE – London International Financial Futures and Options Exchange

Forrás: HGCA – The Home Grown Cereals Authority

6. táblázat

Kukorica

MATIF, Párizs			CME/CBOT, Chicago		
Szállítási határidő	euró/tonna	Ft/tonna	Szállítási határidő	USD/tonna	Ft/tonna
2011. március	236,75	63 840	2011. március	279,43	55 514
2011. június	238,50	64 312	2011. május	283,56	56 335
2011. augusztus	240,25	64 783	2011. július	285,24	56 669
2011. november	210,50	56 761	2011. szeptember	259,55	51 565
2012. január	212,25	57 233	2011. december	241,14	47 907
2012. március	214,00	57 705	2012. március	244,29	48 533

MATIF – Marché A Terme d' Instruments Financiers

CME/CBOT – Chicago Board of Trade

Forrás: HGCA – The Home Grown Cereals Authority

7. táblázat

Repce

Szállítási határidő	MATIF, Párizs	
	euró/tonna	Ft/tonna
2011. május	482,50	130 299
2011. augusztus	456,25	123 210
2011. november	459,00	123 953
2012. február	461,25	124 561
2012. május	462,00	124 763
2012. augusztus	421,50	113 826

MATIF – Marché A Terme d' Instruments Financiers

Forrás: HGCA – The Home Grown Cereals Authority

8. táblázat

Az étkezési búza és a takarmánykukorica határidős kikötői ára

	2010. 5. hét		2011. 7. hét		Szállítási hónap
	euró/tonna	Ft/tonna	euró/tonna	Ft/tonna	
Étkezési búza					
Franciaország					
Rouen	118	32 408	257	69 303	február
La Pallice	-	-	256	69 033	március
Creil*	-	-	-	-	-
Németország					
Hamburg	129	35 363	272	73 348	február
Würzburg	111	30 428	260	70 112	február
Köln	125	34 266	274	73 752	február
Drezda	114	31 114	260	70 112	február
Dánia					
Koppenhága	-	-	-	-	-
Belgium					
Brüsszel	124	33 855	265	71459,9	február
Spanyolország					
Tarragona**	-	-	-	-	-
Ausztria					
Bécs	-	-	-	-	-
Finnország					
Nokia	-	-	-	-	-
Takarmánykukorica					
Franciaország					
Creil*	125	34 305	-	-	-
Bordeaux/Bayonne	-	-	226	60 943	április
La Pallice	-	-	226	60 943	március
Németország					
Hamburg	151	41 394	-	-	-
Hollandia					
Rotterdam*	141	38 652	243	65 527	február

* FOB: Free on Board – költségmentesen a hajó fedélzetére rakva.

** Import búzaár.

Forrás: HGCA – The Home Grown Cereals Authority

A takarmánybúza és a takarmányárpa határidős kikötői ára

	2011. 7. hét		Szállítási hónap
	euró/tonna	Ft/tonna	
Takarmányárpa			
Anglia			
Kelet-Anglia	219	59 104	február
Franciaország			
Rouen	206	55 550	február
La Pallice	-	-	-
Creil*	-	-	-
Németország			
Hamburg	216	58 247	február
Hannover	213	57 438	február
Drezda	207	55 820	február
München	-	-	-
Dánia			
Koppenhága	-	-	-
Belgium			
Brüsszel	219	59 056	február
Spanyolország			
Tarragona	230	62 022	február
Ausztria			
Bécs	-	-	-
Takarmánybúza			
Franciaország			
Creil*	-	-	-
Németország			
Hamburg	242	65 258	február
Hollandia			
Rotterdam*	250	67 415	február
Belgium			
Brüsszel	248	66 876	február

* FOB: Free on Board – költségmentesen a hajó fedélzetére rakva.

Forrás: HGCA – The Home Grown Cereals Authority

10. táblázat

Nemzetközi gabonajegyzékek

	2011. 02. 11.		2011. 02. 18.		Szállítási hónap	Kikötő
	USD/tonna	Ft/tonna	USD/tonna	Ft/tonna		
BÚZA						
keménybúza						
(1) Kanada CWRS 13,5%	492,58	99 363,24	481,83	95 725,17	március	FOB St. Lawrence
(2) Ausztrália APH 14 %	-	-	-	-	-	FOB Eastern States
(3) US No. 2 DNS 14%	-	-	-	-	-	FOB Portland
(4) US No. 2 HRW	382,10	77 077,21	366,20	72 752,95	február	FOB US Gulf
(5) Ausztrália ASW	-	-	-	-	-	FOB Eastern States
(6) EU, Franciaó. alapminőség	384,10	77 480,65	365,20	72 554,28	február	FOB Rouen
lágybúza						
(7) US No. 2 SRW	354,20	71 449,22	337,70	67 090,86	február	FOB US Gulf
(8) Ukrajna lágybúza	347,50	-	355,00	70 527,85	február	FOB Black Sea
DURUMBÚZA						
(9) Kanada CWAD 1	453,80	91 540,54	480,20	95 401,33	február	FOB St. Lawrence
(10) Kanada CWAD 2	444,70	89 704,88	470,70	93 513,97	február	FOB St. Lawrence
KUKORICA						
(11) US No. 3 YC	302,60	-	305,40	60 673,82	március	FOB US Gulf
Argentína	293,30	59 164,48	298,00	59 203,66	március	FOB Up River
ÁRPA						
(12) EU, Franciaó., takarmány	289,80	58 458,46	295,80	58 766,59	február	FOB Rouen
Oroszország, takarmány	-	-	-	-	-	FOB Black Sea
(13) US PNW	-	-	-	-	-	FOB PNW

- (1) CWRS – Canada Western Red Spring: 13,5%-os fehérjetartalom, keménybúza
(2) Ausztrália APH – Australian Prime Hard: 14%-os fehérjetartalom, keménybúza
(3) US No. 2 DNS – USA Dark Northern Spring: 14%-os fehérjetartalom, keménybúza
(4) US No. 2 HRW – USA Hard Red Winter: 13,5%-os fehérjetartalom, keménybúza
(5) ASW – Australian Standard White: standardbúza
(6) EU, Franciaó. alapminőség: a világgpiaci árnak elfogadott EU támogatások nélküli franciaországi ár
(7) US No. 2 SRW – USA Soft Red Winter: 10,3%-os fehérjetartalom, lágybúza
(8) Ukrajna lágybúza: 12%-os fehérjetartalom, lágybúza
(9) Kanada CWAD 1 – Canada Western Amber Durum 1: kemény
(10) Kanada CWAD 2 – Canada Western Amber Durum 2: kemény
(11) US YC 3 – USA No. 3 Yellow Corn
(12) EU, Franciaó., takarmányárpa: a világgpiaci árnak elfogadott EU támogatások nélküli franciaországi ár
(13) US PNW – USA Pacific Northwest

FOB: Free on Board – költségmentesen a hajó fedélzetére rakva.

Forrás: HGCA – The Home Grown Cereals Authority

OLAJNÖVÉNY-PIACI JELENTÉS

- **Az észak-afrikai és közel-keleti konfliktusok csökkentették a terményárakat a nemzetközi árutőzsdéken**
- **Elcsábuló terménypiaci befektetők, mert 100 USD felett a kőolaj hordónkénti ára**
- **A BÉT-en csökkent a napraforgómag jegyzése**

Világpiaci kitekintés

Február utolsó két hete ismét bebizonyította, hogy az árutőzsdéken semmit nem lehet biztosra venni. Az utóbbi hónapok jelentései arról szóltak, hogy túlkereslet van a piacon a termények iránt és az idei termés se fogja feltölteni a kiürült raktárakat, ezért várhatóan stabilizálódnak a magas terményárak. Az utóbbi hónapok előrejelzéseit árnyaló az észak-afrikai és közel-keleti országokban zajló tüntetések, lázadások és harcok jelentősen befolyásolták az árutőzsdék alakulását február utolsó heteiben. A pár nappal korábban még csúcspontot döntögető búza ára február 23-án zuhanásnak indult, amit a kukorica és szójabab is követett, míg a crude kőolaj hordónkénti ára 100 dollár, a brenté 120 dollár fölé került. A magyarázat egyszerű és kézenfekvő. A világ jelentős kőolaj kínálatát adják ezek az országok. Másik oldalról a mezőgazdasági termények iránti keresletük nagy és a külkereskedelmük meghatározó.

A Közel-Kelet-szakértőket is meglepte az Egyiptomban és több országban már hosszú ideje kemény kézzel kormányzó vezetők gyors bukása, de a „rendszer” megdöntése nem hoz feltétlen jobb életet a térségben. A Líbiában kialakult polgárháborús helyzet pedig még súlyosabb hatásokkal járhat. Az atrocitások elhúzódása és egy bizonytalan rendszer felépítése ezekben az országokban nagy mértékben befolyásolhatja a korábban várt kereslet-kínálati viszonyokat az árupiacokon, amelyek a terménypiacokra is hatással lehetnek. A kőolaj további drágulása felfelé húzhatja a kukorica, szójabab jegyzését. Az élelmiszer iránti kereslet csökkenése viszont az áresés irányába hathat, mert a korábban várt túlkereslet enyhülhet. A problémás térségek országainak piaci helyzete azért lehet meghatározó, mert például az USDA februárban megjelent 2020-ig tartó előrejelzésében is fontos szerep jutott a térség országaiban az életszínvonal emelkedéséből következő élelmiszerek iránti kereslet növekedésnek, ami a mezőgazdaság globális kibocsátását növelné a következő tíz évben.

Az utóbbi hetek „csúcsárai” már megérették egy kisebb korrekcióra, amit végül ez a „forrongó” helyzet erősített és a befektetők egy része a kőolaj piacára vitte a pénzt, ahol pár nap alatt majd 20%-os áremelkedés volt. A spekulánsok is gyorsan pozíciót váltottak vagy elhagyták a terménypiacokat, ami szintén az árcsökkenés irányába hatott. A helyzet egyelőre még nem tragikus, de a befektetők reagálása az árutőzsdéken egyértelmű figyelmeztetés. A piacok még nem omlottak össze a problémás térségekben, amit Marokkó, Tunézia, Egyiptom és Szaúd-Arábia gabona tenderei is jeleznek, egy kisebb pozitív jelet adva a befektetőknek. A korábbi számokban (XIV.

évf. 1. és 2. szám) írt „készletezési-pánik” is olyan intenzív keresletet jelent rövid távon, amely az árakat stabilizálhatja.

Az árutőzsdéket a tartós kínai aszály, az argentin és brazil csapadék, az USDA februári konferenciája körüli várakozások (várható tavaszi vetések, piaci kilátások, stb.) is befolyásolták. Argentínába még időben érkezett a csapadék, így a várható 50 millió tonna körüli szójabab termés jónak mondható. Brazíliában az esőzések lassítják az szójaaratást (9%-át fejezték be, amely a szokásos szint fele), de a várakozások szerinti rekordtermést ez egyelőre nem veszélyezteti. Chicagóban (CME/CBOT) a szójabab fronthavi jegyzése 480 USD/t alá csökkent február utolsó hetében, ami 9%-os áresést jelentett egy hét alatt. A szójabab származékainak ára is hasonló mértékben esett.

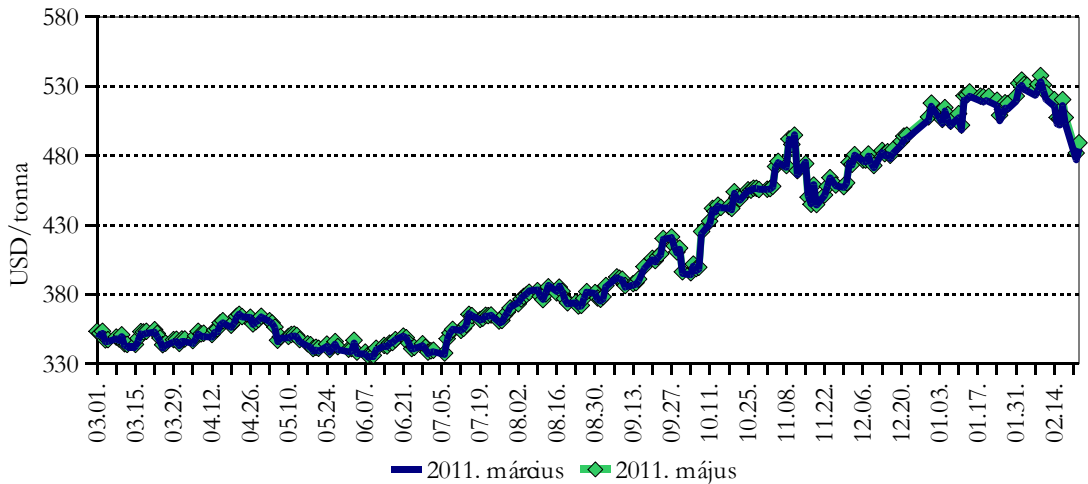
Hazai körkép

A Budapesti Értéktőzsdén a napraforgómag októberi jegyzése 117 ezer Ft/t volt február végén, ez 7 ezer forintos csökkenést jelent február közepéhez képest. A repcemag jegyzése január második hete óta nem változott.

Az olajos magvak és termékeinek jegyzése néhány kiemelt árutőzsdén

1. ábra

A szójabab különböző határidőre szóló jegyzése a chicagói árutőzsdén

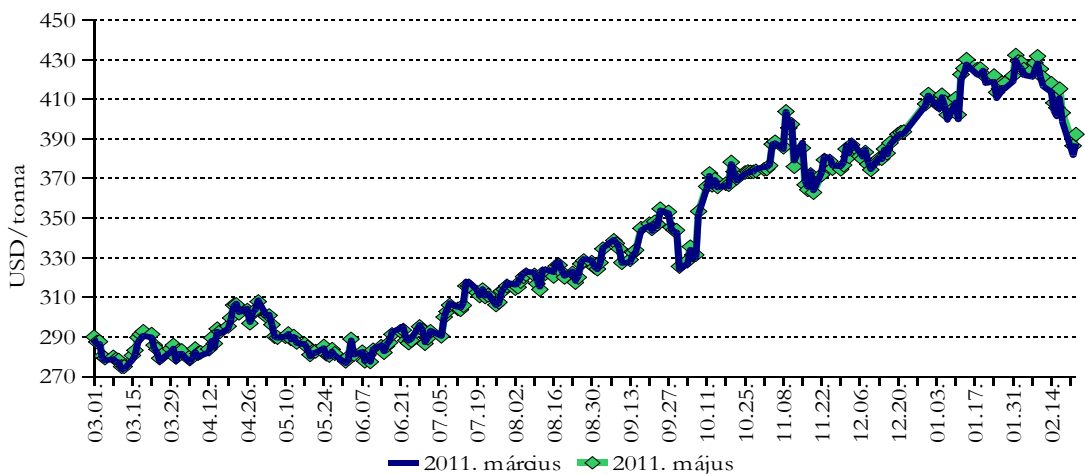

A szójabab különböző határidőre szóló jegyzése a chicagói árutőzsdén

Forrás: CME/CBOT – Chicago Board of Trade

2. ábra

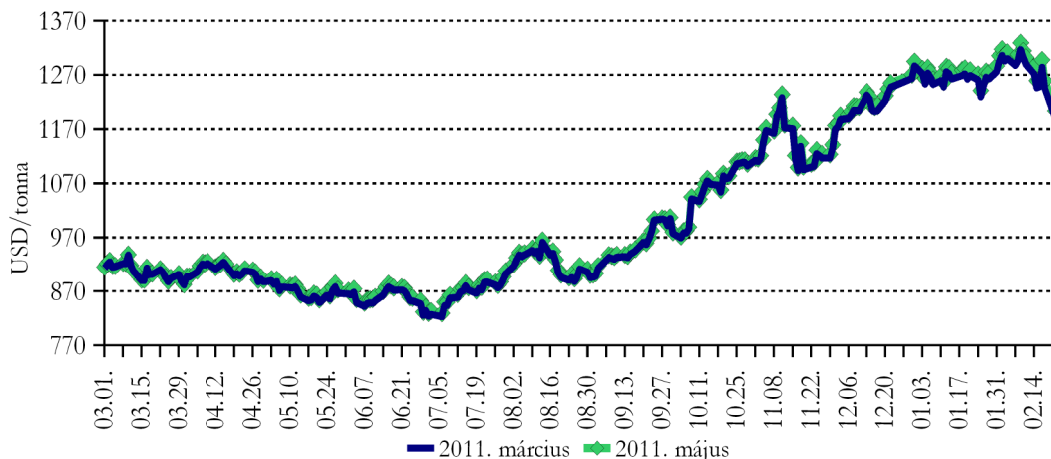
A szójaliszt különböző határidőre szóló jegyzése a chicagói árutőzsdén

Forrás: CME/CBOT – Chicago Board of Trade

3. ábra

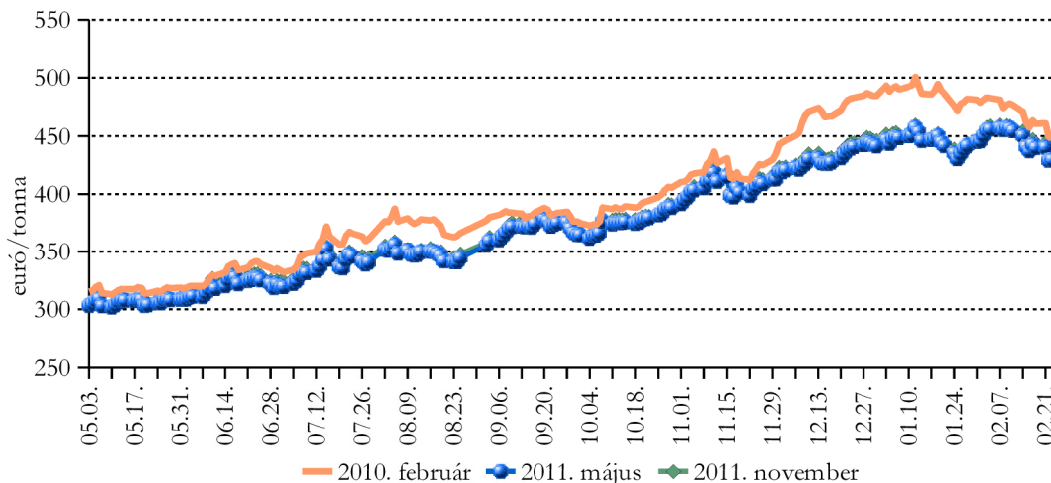
A szójaolaj különböző határidőre szóló jegyzése a chicagói árutőzsdén

Forrás: CME/CBOT – Chicago Board of Trade

4. ábra

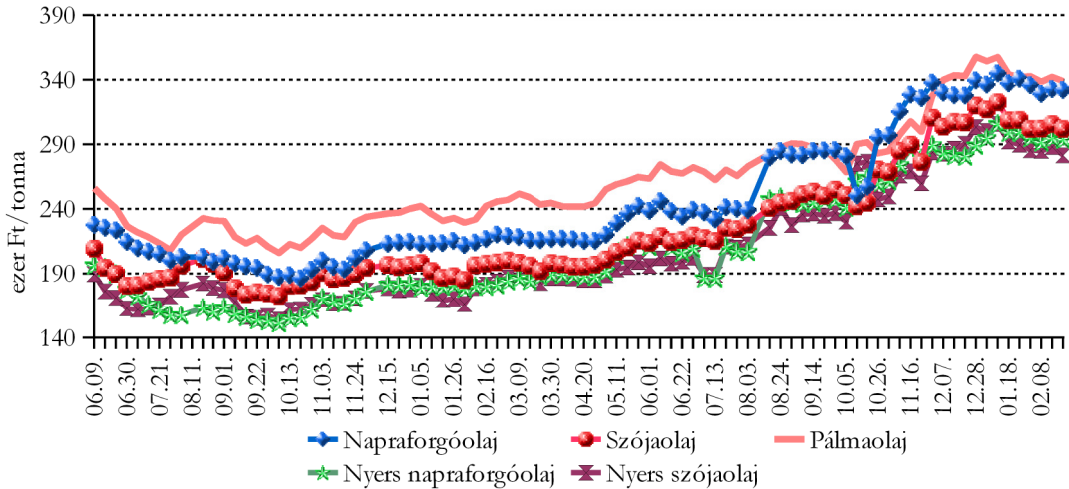
A repce különböző határidőre szóló jegyzése a párizsi árutőzsdén

Forrás: MATIF

5. ábra

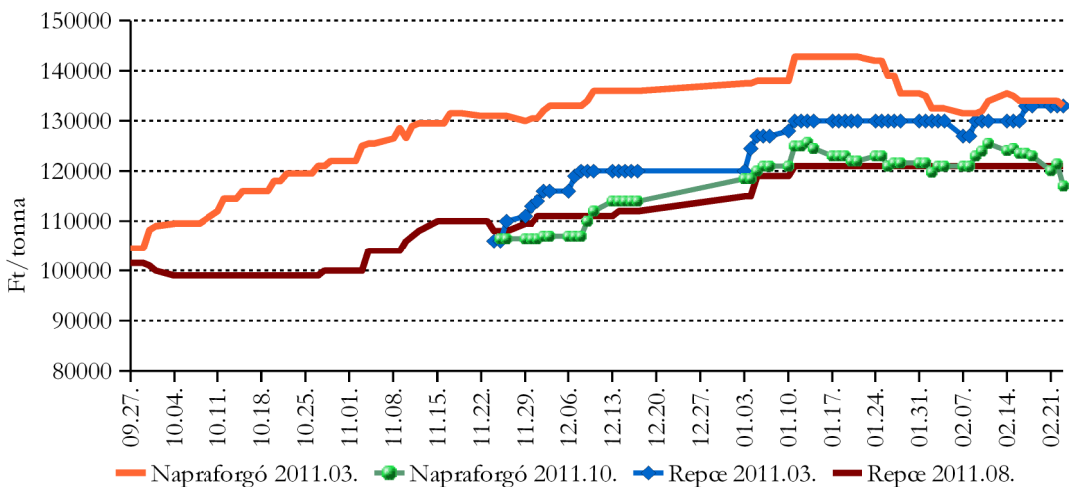
A növényi olajok jegyzése a milánói árutőzsdén

Forrás: Borsa di Milano

6. ábra

A napraforgó- és repcemag különböző határidőre szóló jegyzése a Budapesti
Értéktőzsdén

Forrás: BÉT

1. táblázat

**A fontosabb hazai olajos magvak termelői-, a belőlük készült termékek feldolgozó
értékesítési átlagára**

Megnevezés	Mérték- egység	'2010 január	2010. december	2011. január	2011. január/ 2010. január [%]	2011. január / 2010. december [%]
Ipari napraforgómag	tonna	15453	102849	36848	238	36
	Ft/tonna	68353	101819	129425	189	127
Repcemag	tonna	18599	27059	19987	107	74
	Ft/tonna	71219	102957	117795	165	114
Nyers napraforgóolaj	tonna	-	37	62	-	167
	Ft/tonna	-	321588	273954	-	85
Napraforgódara	tonna	13267	13513	7955	60	59
	Ft/tonna	30238	47543	46981	155	99
Nyers repceolaj	tonna	3534	3936	3521	100	89
	Ft/tonna	176542	259960	295996	168	114
Repcedara	tonna	11686	9162	8017	69	88
	Ft/tonna	30614	40517	52176	170	129

Forrás: AKI PÁIR

2. táblázat

A nyers növényolajok ára és jegyzése

M. e.: Ft/t

Termék	Időpont	EU	Francia- ország	Olaszország	Egyesült Államok	Magyar- ország
		Ártípus				
		FOB	Heti tőzsdei átlagár	Heti tőzsdei átlagár	Heti tőzsdei átlagár	Heti értékesítési ár
Napraforgóolaj	2011-02-08	265140	-	291678	-	314978
	2011-02-15	264013	-	294865	-	-
	2011-02-22	257255	-	293942	-	-
Repceolaj	2011-02-08	-	281624	-	-	-
	2011-02-15	-	284697	-	-	301476
	2011-02-22	-	281624	-	-	-
Szójaolaj	2011-02-08	-	-	284973	255414	-
	2011-02-15	-	-	288086	250260	-
	2011-02-22	-	-	281666	234640	-

Forrás: AKI PÁIR, BM, CBOT, MATIF, Oil World

3. táblázat

Európai olajnövény- és dara árak és jegyzések

M. e.: Ft/t

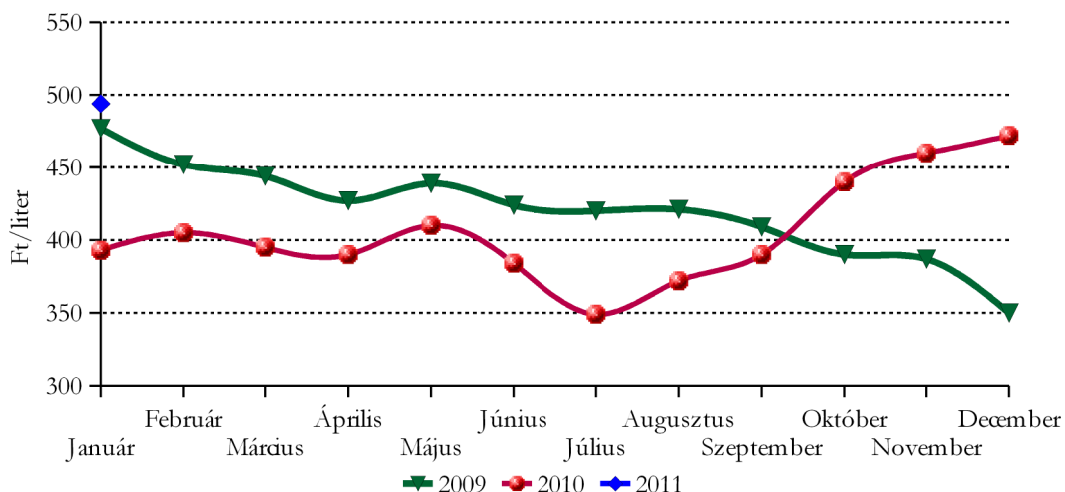
Termék	Időpont	Franciaország	Németország	Ausztria	Magyarország
		Ártípus			
		Heti tőzsdei átlagár	Hamburg CIF**	Heti tőzsdei átlagár	Heti termelői és értékesítési ár *
Napraforgómag	2011-02-08	-	-	132173	135184
	2011-02-15	-	-	129469	126852
	2011-02-22	-	-	126060	-
Napraforgódara**	2011-02-08	-	-	61268	-
	2011-02-15	-	-	58973	-
	2011-02-22	-	-	55654	-
Repccemag	2011-02-08	127064	-	133550	108288
	2011-02-15	125063	-	128792	-
	2011-02-22	120495	-	124049	-
Repcedara**	2011-02-08	-	58942	62644	-
	2011-02-15	-	55814	60329	55060
	2011-02-22	-	53225	55654	-

* A termelői ár a mag, az értékesítési ár a dara esetén értendő. / ** CIF – Cost, Insurance and Freight – az ár tartalmazza a költséget, a biztosítást és a fuvardíjat

Forrás: AKI PÁIR, BLPW, MATIF, Oil World

7. ábra

A napraforgóolaj fogyasztói ára

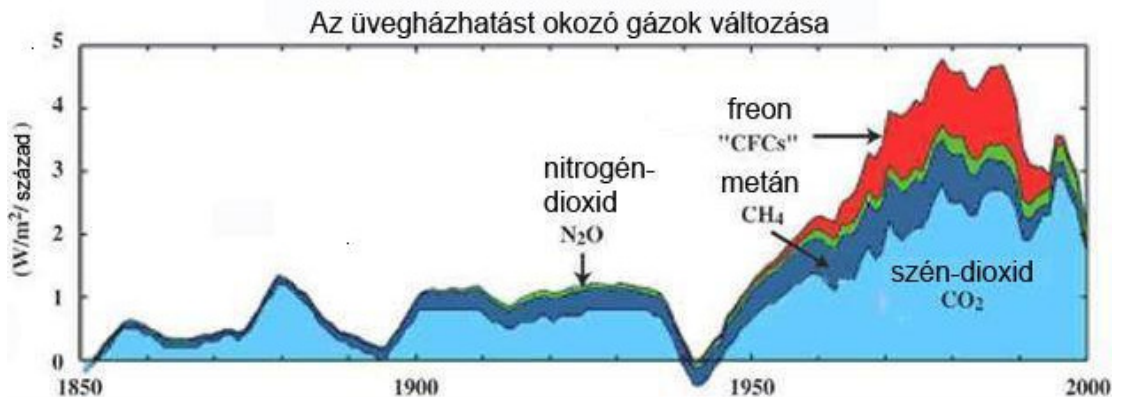

Forrás: KSH

BIOÜZEMANYAG MELLÉKLET

A biohajtóanyag előállítás környezetvédelmi szempontjai

A föld légkörében jelentős mértékben növekedett az üvegházhatású gázok jelenléte az elmúlt évszázadban. A szén-dioxid, a metán és a dinitrogén-oxid, illetve ezen vegyületek származékai a légkörben korábban is folyamatosan jelen voltak, de káros mértékű felhalmozódásuk az ipari forradalom után kezdődött.

A fosszilis eredetű energiahordozókat (szén, kőolaj, földgáz) a társadalom a 20. század elejétől óriási ütemben kezdte elégetni, miközben az erdőségeket irtotta. A légkörbe bocsátott szén-dioxid a fosszilis tüzelőanyagok égési termékeiből származik. Ismeretes, hogy a növények képesek ezt a gázt a fotoszintézis során felvenni, de amikor elrothadnak, vagy amikor elégnek, kibocsájtják azt. A metán földgáz bányászata során és a szerves anyagok lebomlásakor keletkezik. A nitrogén-oxidok a fosszilis energiahordozók elégetésekor, a kipufogógázokkal kerülnek a légkörbe.

Az üvegházhatású gázok mennyisége oly mértékben növekszik a légkörben, hogy a kutatók klímakatasztrófától tartanak. Jansen Hansen a NASA kutatója 2015-re, míg mások 2020-ra, illetve 2030-ra globális éghajlati fordulópontra prognosztizálnak. A globális éghajlati fordulópontra azt jelenti, hogy a felmelegedés már nem visszafordítható folyamat, azaz ekkor már gleccserek olvadhatnak el, jéghegyek tűnhetnek el. Mivel a gleccserek sok folyót táplálnak, ezért egyes térségekben akár ivóvízhiány is kialakulhat.

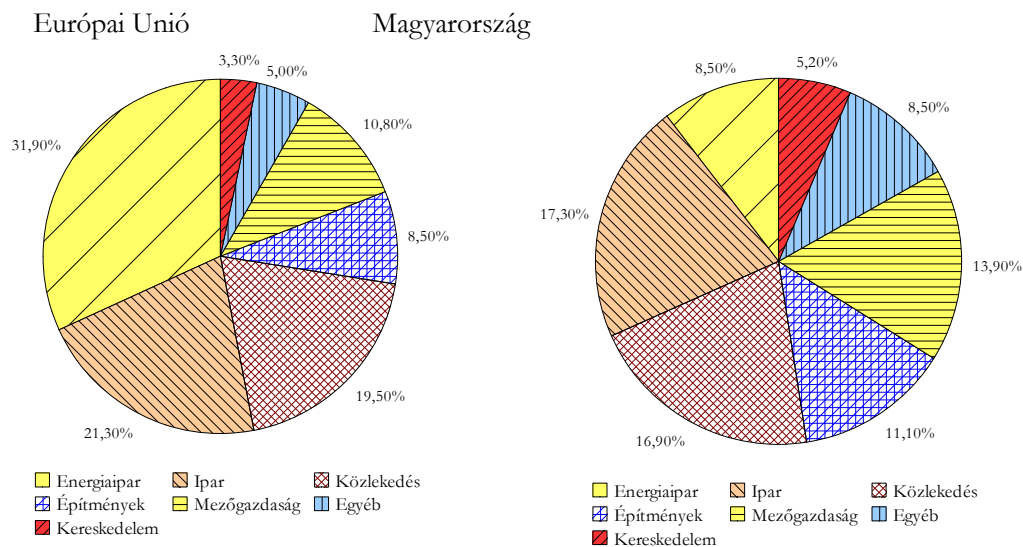
Az üvegházhatású gázok kibocsátását energiatakarékossággal, az erdők kiirtásának leállításával és több fa ültetésével lehet ellensúlyozni. Ezek megvalósítására azonban még soha nem tapasztalt globális méretű együttműködésre van szükség.

Ez a felismerés vezetett el 1997-ben a Kiotói Egyezményhez, amelyhez 2006-ig 169 állam csatlakozott. A világ 38 fejlett ipari országa vállalta, hogy 2008-2012 között 5,2%-kal az 1990-es szint alá csökkenti az üvegházhatást előidéző hat fő anyag kibocsátását. Az Európai Unió 15 régi

tagállama 8%-os, az új tagállamok ennél kevesebbet csökkentést vállaltak. Magyarország 6%-os csökkentést vállalt, amit a 2007. évi IV. törvény hirdetett ki.

A klímátárgyalások Koppenhágában folytatódtak. A konferencia célja a Kiotói Egyezmény lejártát követő időszak áttekintése volt. Koppenhágában a világ energiafogyasztásából származó kibocsátás 78%-áért felelős 55 tagállam tett vállalásokat. Az Európai Unió 1990-hez képest 20%-os csökkentést vállalt 2020-ig, leszögezve, hogy abban az esetben, ha más országok is tesznek komoly erőfeszítéseket, akkor ezt 30%-ra növeli. Az Unió tagállamok eltérő vállalásokat tettek. Magyarország azt vállalta, hogy a bruttó megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiségét a 2005. évi 4,3%-os szintről 13%-ra növeli.

Az Európai Unió és Magyarország üvegházhatású gázkibocsátásának ágazonkénti megoszlása

Forrás: EU Statistical Pocketbook

Az üvegházhatású gázok csökkenését leghatásosabban a fosszilis energiahordozók megújuló energiahordozókkal történő kiváltásával lehet elérni. Az Európai Unióban az elmúlt évben 74800 MW szélenergiát, 5485 MW napenergiát, 8346 Ktoe biogázt termeltek, valamint biomasszából 6443 ezer m³ bioetanol és 9519 ezer tonna biodízelt állítottak elő.

Az Európai Parlament és Tanács a kitűzött cél elérése érdekében a 2009/28/EK irányelvben konkrét útmutatást adott a megújuló energiaforrásból származó energia növelésére.

Az Európai Unió teljes üvegházhatású gázkibocsátásának 20%-ért (Magyarországon 16%-ért) a közlekedés a felelős, ezért a bioüzemanyag előállítás és felhasználás helyzete kulcsfontosságú a vállalásokban.

A 2009/28/EK rendelet 17. cikk 2. pontja ambiciózus célokat fogalmaz meg. A bioüzemanyagok és a folyékony energiahordozók használatából eredő üvegházhatású gázkibocsátás vonatkozásában a cél legalább a 35%-os és 2017. január 1-től pedig 50%-os megtakarítás. Ezt úgy kell teljesíteni, hogy a bioüzemanyagok alapanyagai nem állíthatók elő a biológiai sokféleség szempontjából nagy értéket képviselő területen.

A tagállamok az üvegházhatású gázkibocsátás megtakarítását a késztermékekben (bioetanol, biodízel) érvényesíthetik. A Bizottság azonban ezt csak akkor fogadja el, ha a fenntarthatóság elve a teljes felügyeleti láncban biztosított. A felügyeleti lánc az alapanyag-termeléstől egészen az üzemanyag felhasználásig terjed, megvalósításában az úgynevezett tömegmérleg-módszert kell alkalmazni. A tömegmérleg-módszer lényege, hogy az egyes bioüzemanyagok fenntarthatósági jellemzői nyomon követhetővé válnak (fenntarthatósági kritériumok teljesülése, földhasználat, felhasznált alapanyagok, üvegházhatású gázkibocsátási értékek stb.).

A Bizottság önkéntes rendszerek elismerése során értékeli a kritériumok teljesülését. Az önkéntes rendszereknek ellenőrizhető módon kell bizonyítaniuk a követelményeknek való megfelelést. A Bizottság az egyes bioüzemanyagokra vonatkozóan a gazdasági szereplőknek az eligazodáshoz alapértelmezett értékeket határozott meg.

Bioüzemanyagokkal elérhető üvegházhatású gázkibocsátás megtakarítás

Bioüzemanyag-előállítási mód	Az üvegházhatású gázkibocsátás-megtakarítás alapértelmezett értéke
Cukorrépa-etanol	52,00%
Búza-etanol (a feldolgozáshoz használt üzemanyag megjelölése nélkül)	16,00%
Búzaszalma-etanol	85,00%
Kukorica-etanol (ha a Közösségen belül került előállításra és a feldolgozáshoz használt üzemanyag földgáz kogenerációs erőműben)	49,00%
Repce-biodízel	38,00%
Napraforgó-biodízel	51,00%
Szójabab-biodízel	31,00%
Tiszta növényi olaj repceből	57,00%
Hulladékfa alapú Fischer-Tropsch dízel	95,00%
Termesztett faból nyert dimetil-észter (DME)	92,00%

Megjegyzés: A bioüzemanyagot a földhasználat megváltozásából adódó nettó szénkibocsátás nélkül állítják elő.

Alapértelmezett érték = a jellemző értékből előre meghatározott tényezők alkalmazásával számított, az üvegházhatású gázok egy adott bioüzemanyag előállítási folyamat összes lépéséből eredő kibocsátásának értéke, amely a tényleges érték helyett alkalmazható, ha a rendeletben foglalt feltételek fennállnak.

Forrás: Az Európai Parlament és a Tanács 2009/28/EK irányelve

1. Önkéntes rendszerek – Az Európai Unió tagállamaiban az önkéntes rendszerek kialakítása csak lassan halad. Néhány országban, mint Hollandia, Franciaország, Portugália és Nagy-Britannia már vannak konkrét javaslatok. Franciaországban és Nagy-Britanniában már teljes egészében el is készültek a javaslatokkal és a nemzeti rendelet bevezetése hamarosan várható. Nagy-Britanniában az RFA (Renewable Fuels Agency), Franciaországban pedig a Termelők Szövetsége nyújtott be kérelmet a feladat ellátására. Németország és Ausztria az a két ország, ahol már nyilvánosságra is hozták az erre vonatkozó rendeleteket.

Németországban az intézkedések végrehajtását és koordinálását a BLE (Bundesanstalt für Landwirtschaft) végzi, ahol a rendelet követelményei által előírt tanúsítványokat már 2010 nyara óta állítanak ki. Ekkor azonban nyilvánvalóvá vált, hogy 2010-ben a teljes termékpályára vonatkozóan még nem tudnak a piaci szereplők megfelelni. Az egyes szakmai szövetségek képviselőinek javaslatára a tanúsítványi kötelezettséget 2010. december 31-ig elhalasztották. Ez azt jelenti, hogy 2011. január 1-től kötelező a biohajtóanyagok teljes felügyeleti láncára az üvegházhatású gáz megtakarításra vonatkozó tanúsítás biztosítása. Tekintettel arra, hogy még a végtermék értékesítése előtt számolni kell a szállításra és a feldolgozás időigényére is, ezért ősszel a biohajtóanyag előállítók igyekeztek már csak tanúsítvánnyal rendelkező alapanyagot elfogadni.

Ausztriában a rendelet 2010. december 1-jén lépett érvényben. Az AMA (Agrarmarkt Austria) felel az állami rendelet betartatásáért. Azoknak a kereskedőknek, akik „fenntartható áruval” kereskednek, az AMA-nál regisztráltatni kell magukat. Eddig körülbelül 100 gazdasági szereplő tette ezt meg.

Németország és Ausztria egymás biohajtóanyag tanúsítványi rendszerét kölcsönösen elismeri, ami megkönnyíti a két ország közötti kereskedelmet.

Magyarországon a megújuló energia termeléséről és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gáz kibocsátásának kötelező csökkenéséről szóló 2010. évi XCVII. Törvény (továbbiakban Bűt) végrehajtási rendelete, a 343/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet szabályozza a fenntartható bioüzemanyag-termelés követelményeiről és igazolásáról szóló előírások teljesítésének módját. Az előírt bekeverési arány a továbbiakban csak kizárólag igazoltan fenntarthatóan előállított bioüzemanyaggal teljesíthető.

2. Nemzetközi önkéntes rendszer – a Bizottság nemzetközi önkéntes rendszereket is elismerhet. Az előírt tanúsítvány megszerzéséért jelenleg két rendszer változtatta meg termelési, szállítási, feldolgozási rendszerét. Ez a két rendszer az RSPO (Round Table of Sustainable Palm Oil) és az RTRS (Round Table of Responsible Soy Association). Az RSPO-nak 2011 elején 36 ország 416 gazdasági szereplője volt a tagja. Indonéziában 77, Malajziában 88 és Thaiföldön 19 gazdasági szereplő hajtotta végre az EU által előírt változtatásokat.

Az EU Bizottságban az egyes rendszerek teljes elismerése jelenleg még folyamatban van.

Tekintettel arra, hogy az egyes tagállamok csak akkor ismertethetik el az EU Bizottsággal az üvegházhatású gáz kibocsátás csökkentését, ha azt a teljes felügyeleti láncban biztosítani tudják,

ezért várhatóan a kereskedők igyekeznek majd az EU-n belül és az Unió területén kívülről is tanúsítvánnyal rendelkező alapanyagot beszerezni. A Bizottság által előírt tanúsítvánnyal nem rendelkező piaci szereplők - legalábbis az Európai Unióban - a továbbiakban várhatóan kisebb keresletre számíthatnak.

Németországban 2011 januárjától a teljes felügyeleti láncra érvényes az üvegházhatású gázki-bocsátásra vonatkozó tanúsítvány. Ez a biodízel árát az országban 8%-kal megemelte, ami elégséges volt ahhoz, hogy a magas alapanyagárak ellenére a biodízelüzemek újra jövedelmezően működjenek.

Az előreláthatólag széles körben elterjedő tanúsítási rendszer célja az üvegházhatású gázki-bocsátás megtakarítás nyomon követése.

Az Európai Unió intézkedései a Koppenhágai Egyezményben megfogalmazott, a globális felmelegedés mértékének $2\text{ }^{\circ}\text{C}$ alatt tartásához szükségesek. Szakértők véleménye szerint ez a cél csak további erőfeszítésekkel és globális méretű összefogással lesz elérhető.

Felhasznált irodalom:

Zur Wirtschafts- und Agrarpolitik: Die Richtlinie zur nachhaltigen Nutzung erneuerbarer Energie – Stand der Umsetzung. Toepfer International 2010. December

A Bizottság Közleménye a bioüzemanyagokra és a folyékony bio-energiahordozókra vonatkozó fenntarthatósági rendszer keretében alkalmazható önkéntes rendszerekből és alapértelmezett értékekről. Az Európai Unió intézményeitől, szerveitől, hivatalaitól származó közlemények. Official Journal 2010.6.19.

Magyarország megújuló energiahasznosítási cselekvési terve. A 2020-ig tartó megújuló energiahordozó felhasználás alakulásáról. Nemzeti Fejlesztési Minisztérium 2010. December

Sustainability provisions help biodiesel production margins. F.O. Licht World Ethanol & Biofuels Report 2011. február 11. p

Agrárgazdasági Kutató Intézet

Piaci Árinformációs Rendszer

<https://pair.aki.gov.hu>